Adriana KORONKA

CONSIDERAŢII PRIVIND EVOLUŢIA UNOR NEOLOGISME DE ORIGINE ENGLEZĂ INTRATE RECENT ÎN LIMBA ROMÂNĂ

Neologismele (gr. *neos* = nou şi *logos* = cuvântare) sunt considerate acele cuvinte care au intrat de curând în vocabularul unei limbi. Des întâlnită, chiar şi în lucrările de specialitate, definiţia nu lămureşte asupra provenienţei acestei clase lexicale ce joacă un rol major în orice limbă vie. Apărute din necesităţi de comunicare, neologismele denumesc noţiuni, obiecte şi fenomene din toate domeniile vieţii materiale şi spirituale, în special în limbajul tehnico-ştiinţific, cu scopul de a-l moderniza şi îmbogăţi.

Pătrunderea lor în lexic se face pe două căi: sub formă de împrumuturi şi prin creaţii proprii ale limbii. Dacă prin neologism se înţelege, în general, cuvânt împrumutat, acest fapt se datorează numărului mare de împrumuturi neologice extrem de diverse ca structură şi provenienţă, sensibil mai numeroase decât cele create în interiorul limbii. Chiar şi atunci când folosesc material lingvistic existent în limbă, cel puţin unul din elementele formative ale noului cuvânt este neologic (combinarea a două elemente formative neologice de tip prefix neologic + neologism, combinarea unui neologism cu un prefix vechi, autohton, combinarea unei teme vechi cu un sufix neologic).

Dar neologismele nu devin proprietatea unei limbi decât prin adaptarea la sistemul fonetic şi gramatical al acesteia, prin circulaţia intensă, în caz contrar ele vor avea o existenţă efemeră. Problema adaptării neologismelor la sistemul limbii române vizează atât aspectul fonetic şi morfologic, cât şi pe cel grafic. În aceste cazuri, un rol important îl are vechimea lor în limbă, astfel că termenii împrumutaţi recent îşi păstrează aspectul grafic şi chiar pronunţarea din limba de origine. În măsura în care sunt acceptate de masa vorbitorilor, pentru că vin să completeze un gol din lexic, neologismele se supun regulilor de scriere şi pronunţare ale limbii române. Modul cum neologismele se adaptează la normele limbii române trebuie privit diferenţiat: pentru cuvintele intrate în limbă în urmă cu câţiva zeci de ani problemele de scriere, pronunţare, comportare în flexiune au fost rezolvate în mare măsură.

Astfel, referindu-ne doar la câteva anglicisme, cum ar fi *sandwich* devenit *sandviş*, *out* devenit *aut*, *goal getter* transformat în *golgheter*, *football* în *fotbal,* vom constata că evoluţia lor către fonetismul limbii române este un proces încheiat. Pentru cele intrate după 1990 evoluţia este încă incertă. Putem presupune că arhi-folositul *week-end* îşi va simplifica cu timpul ortografia, aşa cum s-a întâmplat cu sintagma din limba franceză *vis à vis* devenită *vizavi* în numai câteva decenii.

O categorie specială de neologisme o formează cuvintele, folosite pe plan internaţional, care îşi păstrează scrierea şi pronunţarea din limba de origine, cum sunt: *marketing*, *management*, *auto-service*, *mass-media*, *show*, *supermarket*, *week-end*, *whisky*.

Fondul lexical neologic al limbii române este foarte bogat şi variat, dispunând de peste 50.000 de neologisme cărora li se adaugă termenii tehnico-ştiinţifici de strictă specialitate. Lingviştii sunt unanim de acord în privinţa perioadei de constituire a acestuia; sfârşitul secolului al XVIII-lea reprezintă, la nivel lingvistic, perioada de modernizare prin înlocuirea turcismelor şi grecismelor cu neologisme de provenienţă latino-romanică.

Scriitorii au fost primii preocupaţi de primenirea vocabularului din necesităţi impuse de expresivitate. Neologismele au fost utilizate când contextul, simţirea sau necesitatea de culoare le-au impus. Ele au fost preluate mai cu seamă din latină, franceză, italiană, germană, rusă, engleză.

BDD-A20863 © 2004 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 05:40:17 UTC)

Influenţa limbii engleze se manifestă direct ori indirect mai ales în ultimele decenii, când româna a început să împrumute o serie de neologisme englezeşti, însă termeni englezeşti apar în secolul al XIX-lea prin mijlocirea francezei. Unii termeni ne-au venit prin mijlocire germană (ca în cazul lui *boiler*, *cocs*), iar la mijlocul secolului al XX-lea aceeaşi influenţă s-a manifestat, măcar în parte, şi prin intermediul rusei, care a furnizat limbii române unii termeni tehnici de origine anglo-americană (*buldozer, conveyer, motoplug, radiolocaţie, screper* etc.). În multe cazuri, trebuie să se admită şi aici o terminologie multiplă (adică anglo-rusească, anglo-germană şi mai ales franco-engleză).

Faptul că unele anglicisme au venit în limba română, spre exemplu, prin intermediul limbii franceze o dovedeşte sensul lor, care coincide cu al etimoanelor franţuzeşti imediate, nu cu al celor englezeşti, din care provin numai în ultimă analiză. În această situaţie sunt, de exemplu, cuvintele *dancing, parking, picup, smoching, spicher.*

Prezenţa în limba română a unui mare număr de termeni neologici şi insuficienta lor asimilare provoacă numeroase abateri de la normele ortografice şi ortoepice în vigoare. În ceea ce priveşte scrierea neologismelor de origine engleză se remarcă trei situaţii:

1) Termenii neologici sunt reproduşi fonetic, ceea ce înseamnă că ei se scriu aşa cum se pronunţă: *aut (*nu *out), fider (*nu *feeder), gem (*nu *jam), gol (*nu *goal), henţ (*nu *hands), ofsaid (*nu *off-side), jaz (*nu *jazz), lider (*nu *leader), meci (*nu *match), miting (*nu *meeting), puc (*nu *puck), taim aut (*nu *time out), golgeter pronunţat golgheter (*nu *goalgetter), schi (*nu *ski), hochei (*nu *hokei), hipism (*nu *hippism), pocher (*nu *pocker), cnocaut (*nu *knock-out).

2) Neologisme care se ortografiază şi se pronunţă ca în limba engleză: *bridge (*pronunţat *„brigi"), western, week-end, cow-boy, thriller, holding, single, team (*pronunţat *„tim"), top, management, marketing, brandy, happy-end, hobby, surfing, drummer, walkman, bookmaker, show, spleen (*pronunţat *„splin"), puzzle (pronunţat „pazăl"), baby-sitter, bowling (*pronunţat *„bauling"), box office, mixer, cocktail, cross, starter* etc.

3) Neologisme care cunosc o formă hibridă, cu pronunţare străină, combinată cu o scriere în mare parte fonetică: *Newton (*pronunţat *„niuton"), rummy (*pronunţat *„romi"), dancing (*pronunţat „*dansing"), pullover (*pronunţat *„pulovăr").*

Una din problemele permanente pe care le pune adaptarea neologismelor împrumutate este aceea a scrierii consoanelor duble existente în limba din care a fost luat cuvântul. Potrivit pronunţării, se vor scrie fără consoană dublă cuvintele: *fotbal, (*nu *football), handbal (*nu *handball), stres (*nu *stress).*

Alteori, ca urmare a influenţei germane, grupurile **st** şi **sp** se rostesc **şt** şi **şp**. Astfel, auzim: *ştart*, *ştand*, *şpicher*, *şpray* în loc de *start*, *stand*, *spicher*, *spray*, pentru că cei care pronunţă greşit nu cunosc etimologia acestor neologisme.

Cuvintele de origine engleză pătrunse în limba română sunt cunoscute şi sub numele de anglicisme. De anglicismele autentice trebuie deosebite cu grijă pseudoanglicismele sau falsele anglicisme. Acestea sunt cuvinte din alte limbi (mai ales din franceză) obţinute prin combinarea unor teme şi elemente formative împrumutate din limba engleză. Astfel, cu ajutorul lui „man" = „om" (devenit element de compunere şi după modelul unor anglicisme adevărate ca *gentleman*, *sportsman* etc.), au fost formate în limba franceză cuvintele *tenisman*, *recordman*, *rugbyman* etc. În locul acestora, engleza foloseşte unităţile frazeologice: tennis player (= „jucător de tenis"), record holder (= „deţinător de record") ş.a.m.d. O parte dintre pseudoanglicismele create în franceză au pătruns şi în limba română (de obicei prin intermediul presei). Întrucât au fost simţite ca anglicisme propriu-zise, câteva dintre ele au primit o formă apropiată de aceea pe care ar fi trebuit s-o aibă în limba engleză (adică *tenismen*, *recordmen* etc.).

De la cuvintele *tenisman*, *barman*, *sportsman* s-au creat şi deri-

BDD-A20863 © 2004 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 05:40:17 UTC)

vatele feminine *tenismană*, *barmană*, *sportsmană*, ceea ce dovedeşte că respectivele neologisme s-au adoptat normelor limbii române, neglijându-se modul de formare din limba engleză în care *man* înseamnă bărbat şi prin urmare derivatele feminine din limba română nu se puteau forma cu acelaşi termen.

Încercând să traducem, să zicem, *tenismană,* ar reieşi ceva de genul „bărbată de tenis". Limba română literară recomandă sintagma *jucător (jucătoare) de tenis*.

Deşi uneori este foarte greu, în principiu trebuie să distingem anglicismele propriu-zise de americanisme, care sunt, de obicei, mai recente şi au aproape întotdeauna caracter internaţional. Dintre cele mai cunoscute, amintim, nepierzând din vedere că unele au putut pătrunde în limba română şi din limba franceză ori dintr-o altă limbă influenţată de engleza americană: *bluf* (existent, de asemenea, în franceză, italiană, germană etc.), *blugi* (o scurtare pe teren românesc din blue-jeans), *boss* (care la noi se foloseşte cu sensul de şef în general), *campus* (un dublet etimologic al lui „câmp"), *cow-boy, hold-up*, *hamburger* (a cărui bază derivată este numele oraşului german Hamburg), *jazz* (care provine din limba negrilor şi se pronunţă aşa cum se scrie), *mass-media, motel, radar, tobogan* (greşit rostit, uneori, *topogan*).

Există o serie de anglicisme şi americanisme care sunt noi sau relativ noi în vocabularul nostru şi care vor rămâne în limbă fie pentru că sunt realmente utile, fie pentru simplul motiv că au devenit, de mai multă vreme, cuvinte internaţionale. Ne referim la: *apartheid, best-seller, biomedicină, building, bungalow, chewing-gum, dispecer, display, fair-play, finaliza, gentleman, hobby, living-room, management, marketing, previziona, scanner, show, spici (scris şi speach), stres(s), striptis (scris şi strip-tease), supermarket, transplant, week-end, western, whisky, brandy, staff, holding, lobby, broker* etc.

După cum se poate observa din termenii de origine engleză selectaţi mai sus, aceştia aparţin unor domenii extrem de variate şi sensul lor este binecunoscut, ca dovadă că tot mai puţini sunt cei care spun *discurs* în loc de *spici*, *supermagazin* în loc de *supermarket*, în vreme ce pentru *staff* şi *lobby* nu se folosesc sinonime autohtone.

În concluzie, răspândirea neologismelor, în general, şi a celor din limba engleză, în mod particular, pătrunderea lor în limba unor cercuri tot mai largi de vorbitori constituie, fără îndoială, una dintre caracteristicile importante ale limbii noastre actuale.

Folosirea lor trebuie făcută cu discernământ, încercându-se evitarea „beţiei de cuvinte" şi, mai ales, a greşelilor.

Ocazii de a greşi se ivesc la tot pasul şi nimeni nu e în întregime ferit de ele. Pentru a nu denatura pronunţarea neologismelor, prima măsură de luat este ca vorbitorii să încerce în permanenţă să se cultive. A doua treaptă este studierea gramaticii, a ortografiei şi, în general, acordarea unei atenţii susţinute la ceea ce se spune şi mai ales la ceea ce rămâne scris. Nu trebuie neglijată nici folosirea dicţionarelor, atunci când nu suntem siguri asupra formelor corecte ale unor cuvinte. Folosirea abuzivă a neologismelor, în special a celor provenite din engleză (ne referim aici la barbarisme), trebuie privită însă cu reticenţă, pentru că, mai ales în exprimarea tinerilor, acestea nu fac decât să îngreuneze stilul şi să perturbe armonia limbii române. Neologismele au rolul lor bine definit în lexicul oricărei limbi, dar să nu uităm dictonul latin „est modus in rebus".

BIBLIOGRAFIE

1. Goga Mircea, *Limba română, fonetică şi fonologie, lexicologie*, *stilistică*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2001.

2. Graur Al., *Capcanele limbii române*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1976.

3. Hristea Theodor, *Sinteze de limbă română*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1978.

4. Iordan I., Robu V., *Limba română contemporană*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1978.

BDD-A20863 © 2004 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 05:40:17 UTC)